

HEA ALGUS

Indrek Hargla. Apteeker Melchior ja Oleviste mõistatus. Tallinn: Varrak, 2010. 310 lk.

Tõtt-öelda olen sellise raamatu ilmumist oodanud juba väga ammu. Tallinna kultuurilisele kuvandile sobib väga hästi temas toimuvate ajalooliste kriminaalsete lugude seeria ja apteeker Melchior on selleks paljulubav peategelane analoogiliselt Oxfordi Morse'i lugude, Veneetsia Guido Brunetti ja mitme teise rahvusvaheliselt tuntud figuuriga. Vahepeal ongi teatavaks saanud, et esimene apteeker Melchiori lugu ei jää sugugi viimaseks, ilmunud on ka „Apteeker Melchior ja Rataskaevu viirastus”. Nõnda siis tuleb kohe algatuseks täheldada, et loodetavasti on Indrek Hargla selle sarja ette võtnud aastateks ning suudab hoida ühtlaselt kõrget taset. Eeldused selleks on tal kahtlemata olemas: võimalik, et sellele ajale pühendunud ajaloolane võiks Hargla tekstist leida ka juhuslikke näpuvigu, aga minule neid küll silma ei jäänud, samas jookseb jutt ladusalt ning tegelaste kõnepruuk tundub samuti igati loomulik. Võrreldes teiste keskaegsete mõrvalugudega (millest Eestis on ehk tuntuim Ellis Petersi varjunime all oma teosed avaldanud Edith Pargeteri vend Cadfaeli seeria) ei ole apteeker Melchiori autoril küll midagi häbeneneda.

Periood teose toimumisajaks on valitud hästi: raamat algab lausega, et ei varem ega hiljem pole Eesti kunagi olnud Lääne-Euroopaga tugevamalt ühte seotud (praegune aeg ehk siiski välja arvatud?). See võimaldab autoril

seostada oma lugu laiema ajaloolise paradigmaga, mida sarja esimeses raamatus esindab Läänemerele tegutsenud mereröövlite, vitaalivendade poolmüütiline mälestus. Ühtlasi on see aeg, mil Tallinna apteek ei asetsenud veel Rae-koja väljakul (ja vist ei olnud ka tema tegevus nii täpselt dokumenteeritud kui hiljem), aga koos peategelasega võime ehk loota, et sarja jooksul ta sinna lõpuks jõuab. Samas tähendab see, et keskaegset Tallinna temast järele jäänud ehituste järgi tundev lugeja ei saa kirjeldatud keskkonda praegusest linnast otsima minna, sest olulisem osa vanalinnast oli toona veel lihtsalt ehitamata või nägi välja teistsugune. Ühest küljest jätab see autori käed oma tegevusruumi kujutamisel vabamaks, aga teiselt poolt vähendab muidugi kohalikkuse efekti. Viimast on tekstis siiski piisavalt, eriti kui unustada, et näiteks Mustpeade maja, mida vennaskond aastal 1406 selle praeguses asukohas kooskäimise kohana rentima hakkas, nägi toona välja hoopis teistsugune kui pärast 1531. aastat toimunud kapitaalset ümberehitust selleaegses stiilis.

Korralikku kriminaalromaani retsenseerides peab mõistagi jätma puutumata selle sündmustiku, et huvilisele lugejale kogemata mitte midagi liigset paljastada. Seda võib aga siiski öelda, et Hargla on suutnud osavalt ühte põimida mitu iseseisvat tegevusliini, anda lugejale piisavalt vihjeid, et ta suudaks lõplahendust ette arvata (mida siinkirjutaja kahe kolmandiku ulatuses ka tegi), aga segada need samuti piisava hulga umbteele juhtivate vihjete sisse, nii et lugeda on ikkagi põnev.

Mõnele tegelaskujule võiks ette heita mõningast šabloonsust. Eks ole prior Eckell, kohtuhärra Dorn ja laulumees Kilian tõepoolest teiste nimede all ja teiste elulugudega tuttavad meile päris suurest hulgast raamatutest, ent žanri eripära arvestades põhjustavad nad siin pigem äratundmisrõõmu. Küll aga peab õlgu kehitama teksti integreeritud laulude poeetilise kvaliteedi üle. Arusaadavatel põhjustel poleks autoril neid õnnestunud vältida, kuid üks võimalus oleks olnud näiteks kirjutada need koostöös mõne luuletajaga. Keskaegne luule järgis selget meetrilist ja riimilist süsteemi, mis romaanis leiduvates luuletekstides kuidagi ei kajastu ning vähendab seega nende mõju ja usutavust.

Kui tekstile veel midagi ette heita, siis natuke kummastust tekitas üks autori valik. Muidu igati ratsionaalse ja arusaadava detektiivi Melchior Wakenstede on Hargla otsustanud muuta huvitavamaks erilise, maailmavalu enda peale koondava needusega, millest oskab jagu saada ainult tema maa-

rahva hulgast pärit abikaasa, kes oskab vahel leida ihu- ja hingehädadele abi ka linistagana tarkade soovitus-test ja näiteks voodi alla peidetud toonekure nokast. Peab siiski ütleva, et see motiiv ja eriti sellest tulenev muude tegevusliinidega seostamatu seksistseen (XVII ptk) tundus pisut kistud, justkui kohustuslik element, mis ei tohi tänapäeva kirjandusest puududa, aga mille vajalikkus ülejäänud teksti seisukohalt jäi mulle mõnevõrra arusaamatuks.

Kokkuvõttes võib aga kindlalt öelda, et eestikeelse algupärase kriminaalromaaniga arengus on Hargla tekstiga saavutatud uus kvaliteet. See on raamat, millel on nii kirjanduslikku kui ka ajaviitelist väärtust, kirjutatud hoogsalt ja loetavalt, oma tegevusruumi ja taustsüsteemi poolest on ta piisavalt hästi kohaliku keskkonnaga seostatud, aga samas piisavalt kaugel kooliõpikute ja linnajuhtide ajaloost. Jääme huviga ootama järgmisi osi.

REIN RAUD